

Сімкова І. О.,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», м. Київ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглянуто сучасні підходи до навчання майбутніх перекладачів англomовного науково-технічного перекладу. Надано визначення науково-технічного перекладу. Проаналізовано аспекти мовленнєвої комунікації та вимоги до рівня підготовки майбутніх технічних перекладачів.

Ключові слова: англomовний науково-технічний переклад, аспекти мовленнєвої комунікації, майбутні перекладачі, рівень підготовки.

В статье рассматриваются современные подходы к обучению будущих переводчиков англоязычному научно-техническому переводу. Дано определение научно-технического перевода. Проанализированы аспекты речевой коммуникации и требования к уровню подготовки будущих технических переводчиков.

Ключевые слова: англоязычный научно-технический перевод, аспекты речевой коммуникации, будущие переводчики, уровень подготовки.

The article considers modern approaches to teaching the English scientific-technical translation for the future translators. The definition to the scientific-technical translation is given. The aspects of language communication and requirements to the future translators language training level is analysed.

Key words: English scientific-technical translation, aspects of language communication, future translators, language training level.

Необхідність підготовки більшої кількості професійних перекладачів виникла відносно недавно, хоча переклад – безсумнівно, стародавній вид діяльності. Так званий «інформаційний вибух» в другій половині 20 століття призвів до збільшення кількості перекладачів, оскільки завдяки збільшенню міжнародних контактів, появи нових держав на карті світу, всесвітніх рухів та регіональних союзів держав різко збільшився обмін інформацією [2].

Однак, як окремий вид мовленнєвої діяльності, якому слід навчати, поряд з читанням, письмом, аудіюванням і говорінням, переклад (медіація) з'явився в Україні порівняно недавно. Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (ЗЄР), комунікативна мовленнєва компетенція користувача мови реалізується у різних видах мовленнєвої діяльності, а саме: сприйняття, продукція, інтеракція та медіація (зокрема усна або письмова). Кожен з цих видів діяльності може бути пов'язаний з текстами в усній або письмовій формі.

Медіативні види усної і/або писемної мовленнєвої діяльності в обох способах рецептивному та продуктивному – роблять можливим спілкування між особами в разі неможливості з будь-яких причин спілкуватись один з одним безпосередньо. Усний або письмовий переклад надають третій стороні (ре)формулювання вихідного тексту до якого третя сторона не має прямого доступу з різних причин. Медіативні види мовленнєвої діяльності – опрацювання/переробка існуючого тексту – займають важливе місце у нормальному лінгвістичному функціонуванні суспільства [1, с. 14].

В посередницьких видах діяльності користувач покликаний не виражати свої власні думки, а просто діяти як посередник між співрозмовниками, неспроможними розуміти один одного, оскільки говорять різними мовами.

Було визначено, що на технічний переклад приходиться приблизно 90% від загальної щорічної кількості перекладів у світі [1, с. 247-255]. І це не дивно, оскільки сучасний світ в якому відбувається швидкий розвиток інформаційних технологій і техніки неможливо уявити без перекладу різної галузевої літератури. Більшість науково-технічних текстів (міжнародних стандартів) які гармонізують мають англomовне викладення. Наприклад, Розпорядження Ради Європейського Союзу С411 (1998а), Директива ЄС 98/37/ЄС (Рада Європейського Союзу 1998b), Директива Ради 93/42/ЄЕС (1993), а також міжнародні стандарти (EN 292-2: 1991 та EN 62079: 2001) – і це тільки частка документів, з якими повинні бути обізнані компанії, що виходять на світовий ринок.

За таких умов звернення до проблеми підготовки професійних технічних перекладачів, навички, вміння і знання яких дещо відрізняються від «звичайних» перекладачів є не лише **актуальним**, але й необхідним з багатьох причин.

Метою статті є дослідити сучасні підходи до навчання майбутніх перекладачів англomовного науково-технічного перекладу.

Аналіз науково-педагогічної літератури щодо підготовки майбутніх перекладачів вищів показав, що навчання вищезгаданих фахівців є предметом дослідження багатьох науковців, які пропонують декілька підходів до навчання. Так, Алексєєва І. С., Корунець І. В., Латишев Л. К., Мирам Г. Е., Провоторов В. І. вважають, що під час підготовки студентів майбутніх перекладачів потрібно враховувати, чи спеціалізуються вони на усному або письмовому перекладі.

Загальновідомим є той факт, що якісний технічний переклад є однієї зі складових успішного бізнесу. Наприклад, до кожного технічного або електронного пристрою, який імпортується в Україну, повинна додаватися інструкція з експлуатації державною мовою. Технічний переклад тексту повинен бути здійснений з високою точністю, щоб забезпечити високий рівень обслуговування й експлуатації імпортованої апаратури й устаткування. Крім того, багато вітчизняних компаній і фірм експортують свої вироби за кордон, що також вимагає кваліфікованої підготовки всього пакета технічної документації. І будь-яка помилка або неточність при перекладі технічного тексту може негативно позначитися на комерційній репутації підприємства.

І навпаки, технічний переклад, виконаний на якісному рівні, є запорукою успішної діяльності компанії. Таким чином навіть найменша неточність в інструкції з експлуатації, технічній специфікації тощо може істотно змінити зміст, що спричинить порушення режиму і збій у роботі технологічного устаткування.

Науково-технічний переклад визначають, як переклад вузькоспеціалізованих текстів, який вимагає знань не лише іноземної мови (ІМ), але й знань, якими володіють технічні фахівці, інженери та інших спеціалізовані працівники.

Таким, чином, на думку багатьох науковців основною проблемою технічного перекладу є необхідність поєднання знання ІМ зі знанням техніки [8; 9]. У зв'язку з нехваткою технічних перекладачів, які б володіли лінгвістичною і технічною освітою тривалий час ведуться дискусії з приводу методики навчання технічного перекладу. Таким чином, закордоном існує два підходи до вирішення цього питання. Одні вчені вважають, що у підготовці майбутніх перекладачів науково-технічного перекладу повинна переважати лінгвістична складова (тобто в першу чергу вони повинні володіти ІМ, знатися на теорії і практиці перекладу), з послідовним «нарощуванням» термінологічної бази і технічних знань. А інші вважають, що при підготовці технічного перекладача лінгвістична складова не є першочерговою, оскільки грамотний технічний переклад вимагає професійного знання відповідної області техніки, а гарне знання ІМ, теорії перекладу, перекладознавства тощо, при цьому не настільки істотно, особливо при перекладі рідною мовою.

Звичайно, що наявність двох різних підходів знаходить своє відображення, як в технологіях перекладу, які сьогодні використовують роботодавці (наприклад, бюро перекладів, асоціації перекладачів тощо), так і в методиці навчання майбутніх перекладачів. Відповідно до першого підходу переклади виконуються перекладачами з лінгвістичною освітою з подальшим редагуванням тексту профільними технічними фахівцями. Згідно із другим переклад виконують інженери, які працюють у відповідній сфері, з подальшим редагуванням тексту перекладу лінгвістом, але лише у випадку перекладу з рідної ІМ [7].

Однак, незалежно від технології виконання технічних перекладів, існує проблема пошуку кваліфікованих кадрів яка пов'язана як з рівнем мовленнєвої підготовки майбутніх технічних перекладачів, так і з ситуацією на ринку перекладацьких послуг. Як наслідок, сьогодні, загальний рівень виконання технічних перекладів в Україні та країнах СНД відносно невисокий, і багато компаній, які потребують висококваліфікованого технічного перекладу, організують їх виконання без допомоги бюро перекладів.

Однак, не залежно від методики навчання, вимоги які висуваються до підготовки майбутніх перекладачів науково-технічних текстів як зарубіжними так і вітчизняними методистами дещо схожі. Наприклад, Х. Лі-Дженке [8, с. 83-84] вважає, що майбутній технічний перекладач повинен: 1) знати структуру іншомовних текстів; 2) знати лінгвістичні особливості відповідної технічної сфери; 3) знати предметну область в межах якої відбувається переклад.

Вітчизняні вчені, наприклад Корунець І. В., вважає, що успішне виконання перекладачем професійних завдань залежить від: 1) досконалого володіння всіма аспектами мови-джерела (МД) та мови-перекладу (МП); 2) багатого словникового запасу із обох мов; 3) використання різних типів словників та різних довідників у процесі перекладу; 4) уміння користуватися сучасними технічними засобами; 5) володіння фоновими знаннями (реаліями) обох мов; 6) обізнаності з соціально-політичною ситуацією в країні мови-джерела та мови-перекладу; 7) володіння всіма стилями мовлення МД та МП; розуміння найтонших відтінків виражальних засобів МД і МП тощо [3].

Важливим в цьому аспекті вбачається і розгляд вимог, які висувають роботодавці [4] до рівня професійної підготовки майбутніх перекладачів науково-технічних текстів: 1) досконале володіння всіма аспектами МД та МП; 2) уміння користуватися робочими джерелами інформації; 3) гарне знання спеціальної термінології як МД, так і МП; 4) гарне знання області техніки, до якої відноситься перекладний текст; 5) володіння різними видами технічного перекладу. Хотілося б детальніше зупинитися на п'ятому пункті щодо різних видів науково-технічного перекладу.

Існує декілька видів науково-технічного перекладу (залежно від його рівня еквівалентності оригіналу).

Семантико-стилістичний адекватний переклад – семантично повний, точний і стилістично еквівалентний переклад, що відповідає функціонально-стилістичним нормам перекладу. Прагматично (функціонально) адекватний переклад передає основну (домінуючу) комунікативну функцію оригінала.

Дезиративно адекватний переклад – переклад інформаційного запиту споживача, який не передає повний зміст тексту. Розрізняють також інші скорочені варіанти перекладу: реферативний, анотаційний, консультативний та типу «експрес-інформація».

Консультативний переклад – це вид усного технічного перекладу, який включає усне анотування, усне реферування, вибіркового переклад і усний переклад заголовків, який виконує консультант-перекладач. Таку роботу може виконати лише досвідчений перекладач, який добре розбирається в тій чи іншій галузі науки і техніки. Переклад типу «експрес-інформація» – це реферативний виклад суті наукової статті перекладачем (після детального вивчення оригіналу) із своєї точки зору, за власним планом, в будь-якій послідовності, але без вираження своєї оцінки оригінала [2; 3; 5].

Отже робимо висновки, що технічний переклад – дуже широке поняття. Фахівець, який займається перекладом науково-технічних текстів, може мати справу з матеріалами різноманітної тематики: від інструкцій з дослідження нафтових родовищ до анотацій медичних препаратів. Однак, всі технічні тексти поєднує велика кількість термінів, як правило, вузькоспеціальних. Щоб працювати з подібними текстами, майбутній технічний перекладач повинен бездоганно знати специфіку галузі в якій здійснюються переклади. А також він повинен володіти головними аспектами мовленнєвої комунікації технічних перекладачів: мовним, текстоутворюючим, комунікативним, особистісним й професійно-технічним.

Подальшими розвідками у цьому напрямку можуть бути більш деталі дослідження аспектів мовленнєвої комунікації технічних перекладачів.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – [під ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
3. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 512 с.
4. Українська асоціація технічних і юридичних перекладачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uatlt.com.ua/>
5. Byrne. J. Technical Translation : Usability Strategies for Translating Technical Documentation / Jody Byrne. – Dordrecht : Springer, 2006. – 280 p.
6. Kingscott. G. Technical Translation and Related Disciplines / Geoffrey Kingscott // Perspectives: Studies in Translatology. – 2002. – Vol. 10, Issue 4. – P. 247-255.
7. Lauscher. S. Translation Quality Assessment: Where Can Theory and Practice Meet? / Susanne Lauscher // The Translator. – 2000. – 6(2). – P. 149-168.
8. Translation and Medicine. American Translation Association Scholarly Monograph Series / [Lee-Jahnke. H, O'Neill. M. And others]; ed. H. Fischbach. Vol. X. – Philadelphia : John Benjamins, 1998. – 180 p.
9. Wood. A. International scientific English: the language of research scientists around the world / Alistair Wood // Research perspectives on English for Academic Purposes. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – P. 71-83.